

М.ШВЕЦЬ, доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

СИСТЕМНА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ В ПРАВОВІЙ СФЕРІ

Дослідження в галузі правової інформатики в Україні започатковані ще в 70-ті роки минулого століття, завдяки енергійній підтримці директора Інституту кібернетики НАН України академіка В.М. Глушкова та міністра внутрішніх справ України І.Х. Головченка.

Тоді ж був створений Республіканський науково-дослідний інформаційний центр МВС України з мережею інформаційно-обчислювальних центрів у всіх обласних управліннях внутрішніх справ (нині Департамент інформаційних технологій).

В 1988 р. була створена кафедра технічних засобів попередження та розкриття злочинів, яка згодом перейменована в кафедру інформаційних технологій Національної Академії внутрішніх справ України.

В 1990 р. була створена інформаційно-аналітична служба Секретаріату Верховної Ради України, яка була перейменована в Центр (управління) комп'ютеризованих інформаційних систем і мереж Верховної Ради України.

В 1994 р. створене управління інформаційних технологій Верховного Суду України.

В останні роки у всіх структурах законодавчої та виконавчої влади правоохоронних, судових та інших, де збирається і накопичується, обробляється та використовується правова інформація, створені відділи, управління, кафедри, групи.

В Україні за минулі роки сформувалась наукова школа правової інформатики.

У здобутку цієї школи є створені інформаційно-аналітичні системи, проблемно-орієнтовані комплекси і автоматизовані робочі місця для забезпечення законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності.

Українськими фахівцями в галузі правової інформатики та інформаційного права за період з 1970 року захищені біля 80 докторських та кандидатських дисертацій, опубліковано сотні праць, отримані дві державні премії України в галузі науки і техніки (за 1998–1999 рр.).

На базі сформованого кадрового потенціалу і наукових наробок попередніх періодів в 2001 році за ініціативою керівництва Академії правових наук України створено Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України (на правах інституту) у відповідності із постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2001 року № 671 “Про утворення Науково-дослідного центру правової інформатики”.

Основні розробки НДЦПІ спрямовані на фундаментальні та прикладні дослідження проблем правової інформатики, реалізацію Національної програми інформатизації в Україні і Національної програми правової освіти в Україні зокрема, дослідженні, розробленні і розвитку інтегрованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності.

В 2001-2003 роках співробітники НДЦПІ здійснювали:

- формування теоретичних засад правової інформатизації в Україні, що відображено в монографіях, проектах, статтях;
- розроблено проект концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин, що здійснювалось на виконання рішення Урядової комісії з питань реформування інформаційно-аналітичної системи органів виконавчої влади;
- проводився аналіз і класифікація нормативно-правових актів, постійно підтримувались в контрольному стані бази даних: “Законодавство”, “Термінологія законодавства України”, “Київ”, “Крим”;

- розроблено програмне забезпечення, технологічної і користувальної бази даних нормативно-правової інформації, автоматизованого робочого місця (АРМ) “Термінологія законодавства України”, АРМ Аналітика-кримінолога;
- розроблена модель автоматизованої системи порівняльного аналізу законодавства України і зарубіжних країн, виконувались роботи по адаптації інформаційно-пошукового тезаурусу Європейського союзу EUROVOC для потреб законотворчого процесу та інших користувачів в Україні;
- підготовлені пропозиції щодо створення автоматизованої системи календарного планування, обліку, аналізу, прогнозування законопроектних робіт;
- на виконання Національної програми правової освіти в Україні удосконалювались і підтримувались в актуальному стані та розповсюджувались, забезпечувався доступ навчальних закладів та інших користувачів до нормативно-правової інформації, інших інформаційних ресурсів та розробок, в тому числі з використанням сайту Верховної Ради України;
- створена інформаційно-пошукова система “Дослідження з проблем держави і права, які виконані та виконуються в Україні”;
- розроблені пропозиції щодо створення електронного інформаційного центру ГУАМ.

Дослідження та впровадження розробок проводились у взаємодії з Управлінням комп’ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України, Інститутом Законодавства Верховної Ради України, Управлінням оперативної інформації МВС України, Управлінням інформаційних технологій Верховного Суду України, Державним комітетом зв’язку та інформатизації, Інформаційно-аналітичним центром Координаційного комітету по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, навчальними юридичними закладами, центральними, обласними, районними структурами державного управління та іншими у відповідності з планами спільних робіт та угодами.

Про практичну результативність цієї співпраці свідчить, наприклад, те, що еталонною базою даних нормативно-правових актів України “Законодавство”, “Законопроект” та базами даних “Київ”, “Крим” користуються щоденно понад 40 тисяч користувачів у Верховній Раді України, інших органах влади, державних і недержавних структурах в Україні та за її межами, в тому числі і завдяки використанню мережі Інтернет.

Передані в експлуатацію комп’ютеризовані системи “Термінологія законодавства України” (понад 16 тисяч термінів) та нова версія ППС “Законодавство України 1991-2003 роки” (понад 120 тис. нормативно-правових актів), проект “Автоматизоване робоче місце аналітика-кримінолога”.

Виконання науково-дослідних робіт за договорами і реалізація наукової та інформаційної продукції дало можливість в 2002 році, частково покривати затрати на підтримку матеріально-технічної бази та функціонування підрозділів НДЦП.

На договірній основі НДЦП розробляє та забезпечує регіони базами даних нормативно-правової інформації “Законодавство”, “Законопроект”, “Київ”, “Крим”, та іншими інструктивно-методичними матеріалами. Підготовлено, видано і запропоновано посібник по користуванню базою даних нормативно-правової інформації “Законодавство”.

Направлені пропозиції в Міністерство внутрішніх справ щодо впровадження розробок НДЦП АПрНУ в системі МВС; АРМ юриста та АРМ юриста-кримінолога.

До Державної судової адміністрації України направлені пропозиції з питань розробки інтегрованої інформаційної системи судочинства, досліджень з проблем забезпечення впровадження інформаційних технологій, співпраці в рамках програми підготовки та перепідготовки суддів і працівників судів у галузі сучасних інформаційних технологій.

Частина виконаних розробок в 2001-2003 роках нашли відображення в біля 50 публікаціях. Основними з них є монографії та посібники:

- “Інформатизація, право, управління”;

- “Правова інформатика”;
- “Правовий механізм захисту персональних даних”;
- “e – будуще и информационное право”;
- “Інформаційне суспільство. Дефініції”;
- “Термінологія законодавства України”;
- “Комп’ютерна злочинність”;
- “Питання легітимності використання у судочинстві негласної оперативної інформації, отриманої за допомогою електронних засобів”;
- “Інформаційна культура та інформаційне право”;
- “Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики” та інші.

В найближчий період планується:

- подальша участь в розробках на виконання завдань Національної програми інформатизації України, зокрема, “Електронна Україна”, та Національної програми правової освіти України;
  - упорядкування та систематизація законодавства, що регулює суспільні інформаційні відносини та розробка інформаційного кодексу України;
  - створення нових модифікацій інформаційно-пошукових систем “Законодавство”, “Термінологія українського законодавства”, проблемно-орієнтованих АРМ та інші;
  - переклад та адаптація тезаурусу Європейського Союзу для використання в умовах українських законотворчих та дослідницьких структур;
  - розроблення робочого проекту системи порівняльного аналізу законодавства України із законодавством зарубіжних країн;
  - створення автоматизованої системи календарного планування, обліку, аналізу та прогнозування законопроектних робіт;
  - розроблення і втілення конкретних проектів правової інформатизації на виконання замовлень Апарату Верховної Ради України, правоохоронних органів, судів та інших.

**Ю.КЛІМАШЕВСЬКА,
В.САНИЦЬКИЙ,
М.ШВЕЦЬ**

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

У справі втілення в життя завдань Національної Програми інформатизації України і, зокрема, інформатизації судів України за останні роки відбулися деякі позитивні зрушення. Розроблено і впроваджено в практику автоматизовану систему діловодства Верховного Суду України, інформаційну систему господарських судів. За сприяння міжнародних фондів ведуться розробки по напрямку інформатизації місцевих та апеляційних судів.

Разом з тим, слід зазначити, що досі не зроблено жодної спроби провести аналіз робіт у цьому напрямку. Не розроблено концепції інформатизації судочинства, в якій були б сформульовані основні засади побудови інформаційних технологій для судів, визначені задачі, на вирішення яких вони спрямовані.